

Sygn. akt XV Ca 1489/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 stycznia 2014 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział XV Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Jarosław Grobelny

Sędzia: SO Anna Paszyńska-Michałowska (spr.)

Sędzia: SO Marcin Radwan

Protokolant: protokolant sądowy Barbara Miszczuk

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 21 stycznia 2014 roku w Poznaniu

sprawy z powództwa (...) Sp.z o.o. z siedzibą w W.

przeciwko P. D. i E. D.

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez pozwanych

od wyroku Sądu Rejonowego Poznań-Grunwald i Jeżyce w Poznaniu

z dnia 16 lipca 2013 r.

sygn. akt IX C 313/13

I. oddala apelację;

II. zasądza od pozwanych solidarnie na rzecz powoda kwotę 1.200 zł z tytułu zwrotu kosztów procesu w postępowaniu odwoławczym.

/-/ A. Paszyńska - Michałowska /-/ J. Grobelny /-/ M. Radwan

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 9 stycznia 2013 r. powód (...) spółka z o.o. w W. wniósł o zasądzenie od pozwanych P. D. i E. D. solidarnie na rzecz powoda kwoty 22.259,89 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz kosztami procesu według norm przepisanych. W uzasadnieniu pozwu wskazał, że łączyła go z pozwanym E. D. umowa o współpracy handlowej nr (...) z dnia 5 lutego 2007 r. W oparciu o tę umowę powód udzielił pozwanemu limitu kredytu kupieckiego w wysokości 100.000 zł, zaś pozwany zgodził się zapłacić odsetki umowne w wysokości 0,3 % w stosunku dziennym w przypadku nieuregulowania swoich zobowiązań w terminie przekraczającym 45 dni od wyznaczonego na fakturze terminu płatności. Powód jest w posiadaniu weksla wystawionego przez E. D. jako zabezpieczenie zapłaty za towar, a weksel ten poręczyła pozwana P. D.. Powód sprzedał pozwanemu materiały budowlane, a w związku z brakiem zapłaty wypełnił weksel na kwotę 64.563,09 zł, wyznaczając datę wykupu weksla na 30 stycznia 2012 r. i wzywając pozwanych do jego wykupu, jednakże żądanie to zostało spełnione jedynie w części, tj. co do kwoty 42.303,20 zł., gdyż pozwani zakwestionowali wysokość naliczanych odsetek, które w ich ocenie nie

mogą przekroczyć odsetek maksymalnych określonych w art. 359 k.c. Zdaniem powoda odsetki zostały naliczone prawidłowo, a podstawą ich naliczenia jest art. 481 § 2 k.c. w zw. z § 5 umowy. Wprowadzając zapis § 5 do umowy powód dążył do wyeliminowania klientów, którzy kupują towar wiedząc, że zapłacą za niego dopiero po kilkuset dniach od terminu zapłaty. Przywołany § 5 umowy przewiduje odpowiedzialność pozwanego do odsetek ograniczonych do $\frac{3}{4}$ odsetek ustawowych w przypadku przeterminowania płatności do 30 dni, odsetek ustawowych w przypadku przeterminowania powyżej 30 dni oraz upoważnia do naliczenia odsetek umownych w przypadku przeterminowania płatności powyżej 45 dni. Powód wskazał też, że na jego propozycję spłaty pozostałej kwoty z weksla w wysokości niższej niżby to wynikało z weksla, pozwany nic nie odpowiedział. W dalszej kolejności powód podał, że oprócz należności głównej domaga się obecnie od pozwanych odsetek ustawowych liczonych od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

Nakazem zapłaty z dnia 4 lutego 2013 r., wydanym w postępowaniu nakazowym, orzeczono zgodnie z żądaniem pozwu.

Pozwani wnieśli zarzuty od nakazu zapłaty zaskarżając nakaz w całości, wnosząc o jego uchylenie i oddalenie powództwa, a nadto o orzeczenie zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych. W uzasadnieniu stwierdzili, że weksel nie został wypełniony zgodnie z deklaracją wekslową. Przyznali, że pozwany E. D. jest związany z powodem umową o współpracy handlowej, jak też, iż umowa ta zawiera przywołany przez powoda zapis § 5. Potwierdzili, że powód wypełnił weksel, wzywając pozwanych do zapłaty, a ci dokonali wpłaty w kwocie 42.303, 20 zł (obejmującej należność główną). Stwierdzili jednocześnie, że powód nie wyjaśniła im przekonująco podstaw naliczenia odsetek na łączną kwotę 22.259,89 zł. W ocenie pozwanych żądane odsetki znacznie przewyższają wartość dopuszczalnych odsetek maksymalnych, a powód naliczył odsetki niezgodnie z obowiązującymi przepisami. Z uwagi bowiem na brzmienie § 5 ust. 3 umowy (gdzie przewidziano odsetki w razie zwłoki pozwanego) rozważyć należy, czy powód rzeczywiście zamierzał dokonać modyfikacji wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie, o których mowa w art. 481 k.c., czy też zastrzeżone przez niego odsetki stanowią odsetki wynikające z czynności prawnej (a nie z ustawy) i tym samym nie mogą przekraczać w stosunku rocznym czterokrotnej wysokości stopy kredytu lombardowego NBP.

Wyrokiem z dnia 16 lipca 2013 r. Sąd Rejonowy Poznań-Grunwald i Jeżyce w Poznaniu utrzymał w mocy wydany w sprawie nakaz zapłaty.

Podstawę rozstrzygnięcia Sądu Rejonowego stanowiły następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

Powoda (...) spółkę z o.o. i pozwanego E. D. łączyła zawarta w dniu 5 lutego 2007 r. umowa o współpracy handlowej nr (...), w oparciu o którą powód dokonywał na rzecz pozwanego sprzedaży towarów. Stosownie do postanowień § 5 umowy, w przypadku niedokonania zapłaty w terminie wyznaczonym na fakturze, pozwany zobowiązany był do zapłaty odsetek w wysokości $\frac{3}{4}$ odsetek ustawowych w stosunku rocznym (punkt 1). W przypadku niedokonania zapłaty w terminie 30 dni od wyznaczonego na fakturze terminu płatności, pozwany zobowiązany był do zapłaty odsetek ustawowych (punkt 2). W przypadku niedokonania zapłaty w terminie 45 dni od wyznaczonego na fakturze terminu płatności, pozwany zobowiązany był do zapłaty odsetek w wysokości 0,3 % w stosunku dziennym za każdy dzień zwłoki, począwszy od dnia następnego po dniu wymagalności wskazanym na fakturze. Wierzytelności powoda wobec pozwanego zabezpieczone zostały wekslem in blanco. Poręczycielką weksla była P. D.. Zgodnie z deklaracją wekslową powód był upoważniony do uzupełnienia weksla na sumę odpowiadającą wartości pobranego, a nie zapłaconego w ustalonym terminie towaru, wraz z należnościami dodatkowymi – w tym odsetkami za zwłokę w płatnościach. Powód uprawniony była do opatrzenia weksla datą płatności wedle swojego uznania i jednocześnie zobowiązany był do zawiadomienia pozwanego o wypełnieniu weksla in blanco listem poleconym wysłanym najpóźniej w terminie 7 dni przed terminem płatności weksla.

W ramach łączącej strony współpracy pozwany nabywał towar. Dokonywane transakcje każdorazowo były potwierdzane fakturami, w których jednocześnie określono terminy płatności należności, i tak:

- fakturą VAT z dnia 2.06.2011 r. na kwotę 5 753, 90 zł określono termin płatności na 2.07.2011 r.,

- fakturą VAT z dnia 22.06.2011 r. na kwotę 4 281, 32 zł określono termin płatności na 22.07.2011 r.,
- fakturą VAT z dnia 30.06.2011 r. na kwotę 3 364, 28 zł określono termin płatności na 30.07.2011 r.,
- fakturą VAT z dnia 29.06.2011 r. na kwotę 925, 96 zł określono termin płatności na 29.07.2011 r.,
- fakturą VAT z dnia 29.06.2011 r. na kwotę 1642,05 zł określono termin płatności na 29.07.2011 r.,
- fakturą VAT z dnia 30.06.2011 r. na kwotę 21053, 81 zł określono termin płatności na 2.07.2011 r.,
- fakturą VAT z dnia 21.07.2011 r. na kwotę 5 241, 93 zł określono termin płatności na 19.08.2011 r.,
- fakturą VAT z dnia 11.08.2011 r. na kwotę 53,92 zł określono termin płatności na 09.09.2011 r.

Pozwany nie uregulował wszystkich płatności, a zaległości z tytułu należności za towar wyniosła łącznie 42.303,20 zł. Powód bezskutecznie wzywał pozwanego do zapłaty ww. kwoty wraz z odsetkami. Pismem z dnia 19 stycznia 2012 r. powód powiadomił pozwanych o wypełnieniu weksla in blanco, wskazując, iż określona w tym wekslu należność dotyczy zobowiązań wynikających z umowy o współpracę handlowej nr (...) z dnia 5 lutego 2007 r. Zgodnie z zawiadomieniem powód wypełnił weksel na kwotę 64563,09 zł, określając termin płatności weksla na 30 stycznia 2012 r. Pozwany dokonał zapłaty na rzecz powoda jedynie kwoty 42.303,20 zł obejmującej należność główną. Nie uznał on jednakże żądania powoda w części odnoszącej się do odsetek za zwłokę i opóźnienie. W drodze wymiany korespondencji powód wyjaśnił pozwanym, iż żądanie zapłaty kwoty 22.259,89 zł znajduje swoją podstawę w §5 umowy łączącej go z pozwanym. Wskazał też, że w związku z nieterminowym regulowaniem zobowiązań pozwanego wobec niego poniósł szkodę.

Sąd Rejonowy wskazał, że przy ustalaniu stanu faktycznego sprawy zostały wykorzystane oryginały oraz kserokopie dokumentów prywatnych. Środki dowodowe w postaci kserokopii, przy braku sprzeciwu stron, mogły stanowić podstawę ustaleń faktycznych na mocy art. 245 k.p.c., a tym samym dowodziły one, iż osoby na nich podpisane złożyły oświadczenia zawarte w treści tych dokumentów. Wymienione dokumenty nie były przez żadną z zainteresowanych osób podważane.

Sąd I instancji zważył, że w niniejszym procesie powód dochodził zapłaty od pozwanego E. D. jako wystawcy weksla oraz od pozwanej P. D. jako poręczycielki roszczenia wekslowego. W rozpoznawanej sprawie wystawiony został weksel własny in blanco, czyli weksel niezpełny w chwili wystawienia, o którym mowa w art. 10 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe. Sąd Rejonowy, powołując się na art. 30, 31, 32, 47 prawa wekslowego wskazał, że w świetle stanowiska powoda, zeznań świadków i treści dokumentu, jakim jest złożony przez powoda weksel własny in blanco nie budziło wątpliwości, że wystawcą weksla był E. D.. Bezspornym był też fakt, iż weksel ten poręczyła pozwana P. D.. Poza sporem było również, iż powodowa spółka weksel ów wypełniła, wzywając jednocześnie pozwanych do jego wykupu. Sąd I instancji zaznaczył, że pozwani utrzymywali, iż powód wypełnił weksel niezgodnie z łączącą strony umową - deklaracją wekslową. Twierdzili, że objęte sporem roszczenie w zakresie obejmującym odsetki nie istnieje, albowiem powód naliczył odsetki za zwłokę w wysokości 0,3 % dziennie nie mając do tego podstawy prawnej. Wywodzili, iż zapisy § 5 punktu 5 łączącej strony umowy pozostają w sprzeczności z brzmieniem art. 359 k.c., a odsetki zastrzeżone w § 5 umowy znacznie przekraczają wartość odsetek maksymalnych. Zdaniem Sądu zarzuty pozwanych nie zasługiwały jednak na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności Sąd Rejonowy stwierdził, iż bezspornym pomiędzy stronami było, że pozwany posiadał wobec powoda zobowiązanie na kwotę 42.303,20 zł wynikające z niezapłaconych faktur, które jednocześnie powstało w związku z realizacją łączącej strony umowy o współpracy handlowej. Poza sporem była także treść zapisów § 5 umowy o współpracy handlowej. Stosownie do postanowień §5 umowy w przypadku niedokonania zapłaty w terminie wyznaczonym na fakturze, pozwany zobowiązany był do zapłaty odsetek w wysokości $\frac{3}{4}$ odsetek ustawowych w stosunku rocznym (punkt 1). W przypadku niedokonania zapłaty w terminie 30 dni od wyznaczonego na fakturze terminu płatności, pozwany zobowiązany był do zapłaty odsetek ustawowych (punkt 2). W przypadku niedokonania

zapłaty w terminie 45 dni od wyznaczonego na fakturze terminu płatności, pozwany zobowiązany był do zapłaty odsetek w wysokości 0,3 % w stosunku dziennym za każdy dzień zwłoki, poczynwszy od dnia następnego po dniu wymagalności wskazanym na fakturze. Sąd Rejonowy wskazał, że z art. 359 § 2¹ k.c. wynika, iż nie wolno zastrzegać w treści czynności prawnej i żądać odsetek przekraczających czterokrotną wysokość stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego w stosunku rocznym. Przepis ten dotyczy jednak wyłącznie odsetek, których źródłem jest czynność prawna (a więc ustawa i orzeczenie sądu lub innego organu już nie). Nie będzie dotyczył zatem odsetek za opóźnienie, określonych w art. 481 k.c., które nie mają żadnego sztywnego ograniczenia co do maksymalnej ich wysokości, gdyż wynikają z ustawy i to bez względu na źródło, z jakiego wynika sama wysokość odsetek za opóźnienie. Zdaniem Sądu Rejonowego nie mogła zatem ostać się argumentacja strony pozwanej, że zastosowane przez powoda odsetki za opóźnienie w wysokości 0,3 % dziennie są niedopuszczalne. Odsetki takie strony przewidziały w przypadku wystąpienia opóźnienia po stronie pozwanej w dokonaniu płatności za zamówiony towar przekraczającego 45 dni. Co więcej, jak sama strona powodowa wskazała, konieczność ich zastosowania wynikała z potrzeby zabezpieczenia się przed niesolidnymi dłużnikami, którzy swoim zaniechaniem mogliby doprowadzić powodową spółkę do utraty płynności i istotnych strat związanych z brakiem środków na zakup kolejnych towarów.

Pozwani podważając żądanie co do zasady, nie kwestionowali go co do wysokości w zakresie w jakim odnosiło się to sposobu obliczenia należnych odsetek przy uwzględnieniu wskazanych przez powoda terminów i kwot zapłaty, tym samym w tej części Sąd Rejonowy uznał żądanie powoda za przyznane, w szczególności wobec faktu, iż znalazło ono oparcie w przedłożonych przez niego dokumentach. Strona pozwana kwestionując zasadność roszczenia co do wysokości, faktycznie podważała jedynie samą zastosowaną regułę przyjętą przy obliczeniu łącznej sumy odsetek, nie zgłaszając przy tym sprzeciwu co prawidłowości ich wyliczenia przy przyjęciu wysokości odsetek 0,3 % dziennie, a i Sąd Rejonowy w tym zakresie nie dopatrywał się uchybień. Wobec powyższego nie budziło wątpliwości Sądu, iż zasądzeniu na rzecz powoda podlega dochodzona przez niego kwota, na którą składały się odsetki za zwłokę (stanowiąca kwalifikowany rodzaj opóźnienia) – zasądzone w myśl art. 481 § 1 k.c. i § 5 łączącej strony umowy o współpracy handlowej. Powód domagał się w niniejszym procesie zasądzenia na swoją rzecz skapitalizowanych odsetek w ww. kwocie wraz z odsetkami od niej od dnia wniesienia powództwa. W odniesieniu do żądania w tej części, rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego zostało oparte na brzmieniu art. 482 § 1 k.c. Z uwagi na powyższe nakaz zapłaty podlegał utrzymaniu w mocy.

O kosztach procesu Sąd Rejonowy rozstrzygnął na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.

Pozwani wnieśli apelację od wyroku Sądu Rejonowego, zaskarżając go w części dotyczącej utrzymania w mocy nakazu zapłaty ponad kwotę 5.298,09 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2013 r. do dnia zapłaty – tj. co do kwoty 16.961,80 zł z ustawowymi odsetkami. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucili:

1. naruszenie art. 359 § 2¹ k.c. poprzez jego niezastosowanie i błędne przyjęcie, że ograniczenie wynikające z tego przepisu nie znajduje zastosowania do zastrzeżonych w umowie „odsetek umownych w wysokości 0,3% w stosunku dziennym za każdy dzień zwłoki”, podczas gdy odsetki zastrzeżone w § 5 ust. 3 umowy o współpracy handlowej nr (...) z dnia 5 lutego 2007 r. stanowią odsetki wynikające z czynności prawnej (a nie z ustawy) i zgodnie z art. 359 § 2¹ k.c. nie mogą przekraczać w stosunku rocznym czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego NBP,
2. naruszenie art. 65 k.c. poprzez dokonanie błędnej wykładni oświadczeń woli zawartych w § 5 ust. 3 umowy o współpracy handlowej nr (...) z dnia 5 lutego 2007 r. poprzez przyjęcie, że strony zastrzegając „odsetki umowne w wysokości 0,3% w stosunku dziennym za każdy dzień zwłoki” zamierzały dokonać modyfikacji wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie, o których mowa w przepisie art. 481 k.c., podczas gdy odsetki z § 5 ust. 3 umowy zostały zastrzeżone za zwłokę, a nie za opóźnienie w płatnościach.

Z powołaniem na powyższe zarzuty pozwani domagali się zmiany zaskarżonego wyroku przez uchylenie nakazu zapłaty i zasądzenie od pozwanych kwoty 5.298,09 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2013 r. do dnia zapłaty, a

nadto oddalenie powództwa w pozostałym zakresie. Apelujący wnieśli również o zasądzenie na ich rzecz od powoda zwrotu kosztów procesu za obie instancje według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację powód domagał się oddalenia apelacji oraz zasądzenia na jej rzecz od pozwanych zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych. Zdaniem powoda argumentacja apelujących jest bezzasadna, gdyż regulacja zawarta w art. 359 § 2¹ k.c. dotyczy odsetek kapitałowych, a nie odsetek za opóźnienie, w przypadku których ustawodawca w art. 481 § 2 k.c. przewidział możliwość ustalenia wyższej stopy odsetek niż odsetki maksymalne.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja okazała się niezasadna

Sąd Rejonowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, znajdujących oparcie w materiale dowodowym zebrany w sprawie, ocenionym zgodnie z zasadami określonymi w art. 233 § 1 k.p.c. W ustaleniach tych należy sprostować jedynie łączną kwotę zadłużenia z tytułu nieopłaconych faktur, która wyniosła 42.303,20 zł (vide: k. 14), nie zaś wskazaną w uzasadnieniu Sądu I instancji kwotę 42.203,20 zł (zresztą w dalszej części uzasadnienia Sądu Rejonowego podana została już właściwa kwota długu) oraz datę pisma powiadamiającego pozwanych o wypełnieniu weksla, którą był 19 stycznia 2012 r. (vide: k. 12, 13) nie zaś data 19 stycznia 2011 r. Ustalenia Sądu I instancji, z uwzględnieniem powyższych sprostowań, Sąd Okręgowy przyjął jako własne (art. 382 k.p.c.).

W niniejszej sprawie powód dochodził od pozwanych roszczenia na podstawie wypełnionego weksla in blanco. Dołączony do pozwu weksel własny spełnia wszystkie wymogi formalnej ważności weksla i – z tej perspektywy – mógłby stanowić podstawę uwzględnienia powództwa zarówno wobec pozwanego jako wystawcy weksla, jak i wobec pozwanej jako poręczyciela wekslowego – avalisty. Co istotne, w okolicznościach sprawy weksel nie został puszczonej w obieg (nie został przeniesiony przez indos). Pozwani zachowali zatem prawo podnoszenia wszelkich zarzutów subiektywnych wobec powodowej spółki występującej z pozycji remitenta (art. 17 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe; Dz.U. z 1936 r., Nr 37, poz. 282 ze zm.). Podniesione przez nich zarzuty mogły zatem dotyczyć m.in. czynności prawnej będącej podstawą wręczenia weksla. Czynność tą stanowiła umowa o współpracy handlowej nr (...) z dnia 5 lutego 2007 r. Przedmiotowa umowa w § 5 regulowała kwestię zapłaty odsetek naliczonych przez powoda, który wypełniając weksel na oznaczoną sumę pieniężną, objął nią również swoje roszczenia odsetkowe. Zdaniem apelujących § 5 umowy o współpracy handlowej nr (...) z dnia 5 lutego 2007 r. narusza art. 359 § 2¹ k.c., zastrzegając na rzecz powoda odsetki przekraczające swoją wysokością wysokość odsetek maksymalnych. W ocenie skarżących ich zobowiązanie do zapłaty ogranicza się zatem do odsetek maksymalnych (art. 359 § 2² k.c.), których wysokość w okolicznościach sprawy opiewała na kwotę 5.298,09 zł.

Stanowisko pozwanych nie zasługiwało na uwzględnienie. Zgodnie z treścią art. 359 § 2¹ k.c., maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego (odsetki maksymalne). Jeżeli wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej przekracza wysokość odsetek maksymalnych, należą się odsetki maksymalne (art. 359 § 2² k.c.). Nie budzi wątpliwości, że obowiązek zapłaty odsetek powstaje tylko wtedy, gdy wynika to z czynności prawnej, z ustawy, z orzeczenia sądu lub z decyzji innego właściwego organu (art. 359 § 1 k.c.). Co do zasady wyróżnić można dwa rodzaje odsetek: zwykłe (nazywane kapitałowymi albo kredytowymi), które pełnią przede wszystkim funkcję wynagrodzenia za korzystanie z cudzego kapitału oraz odsetki za opóźnienie uregulowane w art. 481 k.c. (zwane potocznie „odsetkami karnymi”), stanowiące rekompensatę za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego. Zwrócić należy uwagę, że sporna jest kwestia, czy ograniczenie wysokości odsetek do odsetek maksymalnych (art. 359 § 2¹ i 2² k.c.) dotyczy wyłącznie odsetek kapitałowych mających swe źródło w czynności prawnej, czy też rozciąga się również na tzw. odsetki za opóźnienie wynikające z art. 481 k.c., czyli z ustawy. Sąd Okręgowy stoi na stanowisku, że zgodnie z jednoznacznym językowym brzmieniem art. 359 § 2¹ k.c. odsetki maksymalne dotyczą wyłącznie „odsetek wynikających z czynności prawnej”, a tym samym – wobec treści art. 359 § 1 k.c., określającego źródła obowiązku zapłaty odsetek – należy

przyjąć, że omawiana instytucja odsetek maksymalnych nie obejmuje odsetek wynikających z innego źródła, tj. ustawy, orzeczenia sądu lub decyzji innego organu. Powyższe wyłączenie odnosi się zwłaszcza do odsetek za opóźnienie, gdyż obowiązek ich zapłaty wynika z ustawy (art. 481 § 1 k.c.). Co istotne, wykładnia językowa prowadzi do wniosku, że przepisy o odsetkach maksymalnych nie znajdują zastosowania do odsetek za opóźnienie, nawet jeśli ich wysokość została określona w czynności prawnej. Źródłem obowiązku zapłaty tych odsetek jest bowiem zawsze ustawa i to bez względu na źródło, z jakiego wynika sama wysokość odsetek za opóźnienie. Zapłatywanie, iż wysokość odsetek za opóźnienie nie jest limitowana w sposób określony w art. 359 § 2¹ k.c. znajduje wsparcie również w treści art. 481 § 2 zd. 1 k.c., który wprost dopuszcza umowne oznaczenie stopy odsetek za opóźnienie, nie wskazując, by swoboda stron była w tym zakresie w jakikolwiek sposób ograniczona. Należy także zważyć, że regulacja dotycząca odsetek maksymalnych stanowi istotne ograniczenie zasady swobody umów (wyjątek od tej zasady), powinna więc podlegać wykładni ścisłej. Nadto za brakiem ograniczenia swobody kontraktowej stron przy ustalaniu wysokości odsetek za opóźnienie przemawiają istotne względy celowościowe. Ratio legis art. 481 k.c. sprowadza się do zmotywowania dłużnika do terminowego spełnienia świadczenia pieniężnego. Odsetki za opóźnienie pełnią represyjną funkcję, która przemawia za możliwością ustalenia odsetek za opóźnienie na wyższym poziomie niż w przypadku odsetek kapitałowych, zwłaszcza jeśli zważy się, że w przypadku odsetek uregulowanych w art. 481 k.c. chodzi o sytuację, w której dłużnik bezprawnie, bez zgody wierzyciela, ma możliwość eksploatacji jego kapitału, co diametralnie odróżnia odsetki za opóźnienie od odsetek kapitałowych, w przypadku których korzystanie w określonym czasie z kapitału wierzyciela odbywa się za jego zgodą. Wreszcie wskazać należy, że odsetki za opóźnienie, w przeciwieństwie do odsetek kapitałowych, nie stanowią koniecznego świadczenia dłużnika w tym sensie, że jeśli tylko dłużnik terminowo spełni świadczenie pieniężne, w ogóle nie powstanie obowiązek ich zapłaty. Reasumując trzeba stwierdzić, że zarówno wykładnia językowa, jak i funkcjonalna jednoznacznie wskazują, że wysokość odsetek za opóźnienie (art. 481 k.c.) może przekraczać wysokość odsetek maksymalnych uregulowanych w art. 359 § 2¹ k.c. (por. m.in. T. Dybowski, A. Pyrzyńska [w:] E. Łętowska (red.), System Prawa Prywatnego, Prawo zobowiązań – część ogólna, Tom 5, wyd. 2, C.H.Beck, Warszawa 2013 r., s. 286-288; A. Olejniczak [w:] A. Kidyba (red.), Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania - część ogólna, LEX 2010, komentarz do art. 359 k.c.; P. Bodył-Szymala, O ustawie antylichwiarskiej, Pr. Bank. 2006, nr 1, s. 39 i nast. (LEX nr 50579/4); M. Lemkowski, Odsetki cywilnoprawne, Warszawa 2007, s. 345-349; tak również wyrok SO w Poznaniu z dnia 18 listopada 2013 r., XV Ca 1537/13, nie publ.).

Przenosząc poczynione rozważania na grunt rozpoznawanej sprawy należy wskazać, że wbrew twierdzeniom apelujących ograniczenie wynikające z art. 359 § 2¹ i 2² k.c. nie znajduje zastosowania do odsetek, o których mowa w § 5 ust. 3 umowy o współpracy handlowej nr (...) z dnia 5 lutego 2007 r. Zgodnie z przywołaną regulacją umowną „W przypadku nie dokonania wpłaty w terminie 45 dni od wyznaczonego na fakturze terminu płatności Sprzedawca może naliczyć Kupującemu odsetki umowne w wysokości 0,3% w stosunku dziennym za każdy dzień zwłoki, począwszy od dnia następnego po dniu wymagalności wskazanym na fakturze, na co Kupujący wyraża zgodę.” (k. 15). Przedstawiona powyżej klauzula umowna niewątpliwie dotyczy mających swe źródło w ustawie odsetek za opóźnienie (art. 481 k.c.), pomimo że w treści rozpatrywanej klauzuli mowa jest o „odsetkach umownych” i to „za zwłokę”. Zawarte w omawianym postanowieniu umownym określenie „odsetki umowne w wysokości 0,3%” należy rozumieć w ten sposób, że strony w umowie określiły wysokość odsetek za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, polegającego na zapłacie ceny sprzedaży. Postanowienie to nie świadczy natomiast o tym, iż odsetki, których dotyczy § 5 ust. 3 umowy wynikają z czynności prawnej w rozumieniu art. 359 § 1 i § 2¹ k.c. Przedmiotowa klauzula umowna obejmuje odsetki mające swe źródło w ustawie, a mianowicie w art. 481 § 1 k.c. Przywołany przepis przewiduje jednak obowiązek zapłaty odsetek w przypadku opóźnienia w spełnieniu dowolnego świadczenia pieniężnego, również opóźnienia w zapłacie ceny. Strony niniejszego procesu jedynie oznaczyły wysokość odsetek za opóźnienie, by naliczać je w innej wysokości niż odsetki ustawowe (art. 481 § 2 zd. 1 k.c.). Jeżeli natomiast chodzi o sformułowanie, że powodowi należą się odsetki „za każdy dzień zwłoki” to także i to sformułowanie nie odbiera omawianym odsetkom charakteru odsetek za opóźnienie. Opóźnieniem w rozumieniu art. 481 § 1 k.c. jest bowiem każde niedotrzymanie terminu w spełnieniu świadczenia pieniężnego, w tym również sytuacja zwłoki dłużnika, czyli opóźnienia będącego następstwem okoliczności, za które dłużnik ponosi odpowiedzialność. Zwłoka jest zatem opóźnieniem kwalifikowanym, które jednak niewątpliwie uprawnia do naliczania odsetek na podstawie art. 481 § 1 k.c.

Poczynione spostrzeżenia jednoznacznie wskazują, że obowiązek zapłaty odsetek przez pozwanych wynikał z ustawy (z treści art. 481 k.c.). W okolicznościach sprawy jedynie sama wysokość odsetek została określona w czynności prawnej. W tym stanie rzeczy przyjęć należy, że Sąd I instancji prawidłowo utrzymał w mocy nakaz zapłaty, którym nakazano pozwany, aby solidarnie zapłacili powodowi kwotę 22.259,98 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2013 r. do dnia zapłaty.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy uznał apelację za bezzasadną i oddalił ją na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach procesu w instancji odwoławczej orzeczono w oparciu o art. 98 § 1 i 3 k.p.c., art. 99 k.p.c. i art. 105 § 2 k.p.c. oraz § 6 pkt 5 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 490). Pozwani przegrali w całości postępowanie apelacyjne i dlatego powinni zwrócić powodowi koszty procesu poniesione przez niego w tym postępowaniu. Na koszty te złożyło się wyłącznie wynagrodzenie pełnomocnika powoda, wynoszące w stawce minimalnej 1.200 zł. Taką też kwotę zasądono od pozwanych solidarnie na rzecz powoda z tytułu zwrotu kosztów w postępowaniu odwoławczym.

SSO A. Paszyńska - Michałowska SSO J. Grobelny SSO M. Radwan